

overweging voor 10 mrt 2024, 4^e zo 40dt – Adam en Eva

Gemeente,

Afgelopen vrijdag was ik bij de Stichting Ebru, daar waren ook andere vrouwen van onze gemeente.

Het was vrijdag internationale vrouwendag, en ter gelegenheid daarvan hadden de vrouwen van deze moslimgemeenschap een avond georganiseerd.

Er was een loterij, we hebben een gek spel met dierengeluiden gespeeld en gedanst en gezongen.

En tussendoor natuurlijk gepraat met allerlei mensen.

Het was gezellig, warm en hartelijk.

Tegelijk werd voelbaar hoe moeilijk het is om elkaar echt te leren kennen.

Alleen al omdat het lastig is om elkaars namen te onthouden.

Ik kan sommige namen maar met moeite uitspreken, laat staan dat ze in mijn hoofd blijven hangen.

Dat zal andersom niet anders zijn.

Ook hebben de verschillende culturen onuitgesproken gedragingen, gewoontes.

Ik merkte het toen ik binnenkwam.

Met één van de organisatoren had ik een vorige keer uitgebreid gesproken.

Ik liep op haar af om haar een hand te geven.

Zij draaide haar wang naar me toe.

O, ok, een zoen, kan ook, dacht ik.

Maar dat was ook niet de bedoeling.

Later zag ik hoe dat ging: zoals wij drie keer een zoen op elkaars wang geven, drukken zij drie keer hun wangen tegen elkaar.

Wat verder tot me doordrong, was dat 8 maart '*internationale* vrouwendag' heet.

Ik had daar nooit zo bij stilgestaan.

Maar dat deze vrouwen een feestje vieren op deze dag, zegt natuurlijk wel iets.

Ze vertelden bv dat ze stilstonden bij de eenzaamheid die er onder vrouwen kan zijn, en dat ze meeleeften met vrouwen die geen moeder werden.

Sommigen vertelden dat ze uit Turkije waren gevlucht.

Met name voor hoogopgeleide mensen was het niet veilig om daar te blijven wonen.

Over de hele wereld is het goed dat er extra aandacht gevraagd wordt voor vrouwen.

Er zijn zoveel plekken waar vrouwen als minderwaardig of ondergeschikt worden ervaren.

Overigens valt er in Nederland ook nog best een en ander te verbeteren, bijvoorbeeld waar het gaat om een evenredig aantal vrouwen en mannen in hoge functies.

In dat kader leek het me leuk om ons aloude scheppingsverhaal er nog weer eens bij te pakken.

Dit keer kijken we naar het tweede scheppingsverhaal, dat over het ontstaan van de mens verhaalt.

Over de vrouw die uit de rib van de man is geschapen.

Een zinnetje dat vaak gelezen is alsof ze vanaf dat moment al veroordeeld was tot een rol die ondergeschikt is aan de man.

Hij was er eerst en zij komt uit hem voort.

En dan is zij ook nog eens de aanstichter van allerlei ellende door van een verboden vrucht te eten.

Natuurlijk is het scheppingsverhaal een prachtige mythe die niet op waarheid berust, maar ondertussen zijn er in de loop van de eeuwen allerlei interpretaties gegeven die vrouwen niet ten goede zijn gekomen.

En mensen die worstelen met hun gender ook niet.

In feite gaat het scheppingsverhaal niet zozeer over man of vrouw of over genderaangelegenheden.

Het gaat over de mens.

Over de vraag wie de mens is.

Wat een raadsel de mens vaak is.

Maar vooral geeft dit verhaal een kader voor ons menszijn.

Het scheppingsverhaal begint dan ook niet met de man, maar met de mens, de adaam.

Dat is dan nog geen naam, het gaat hier niet over Adam, maar over de mens, in het Hebreeuws de adaam.

En die mens wordt zo genoemd omdat die is voortgekomen uit de adama, uit de aarde, en daar uiteindelijk ook weer deel van zal worden.

Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren.

Adama is het Hebreeuwse woord voor aarde, voor bewerkbare grond.

In het toenmalige Palestina was die grond roodgekleurd.

Vandaar ook de naam voor de mens: adaam.

Want volgens aloude joodse opvattingen is het levensbeginsel van de mens in zijn rode bloed te vinden.

De aarde en de mens – zij zijn nauw verbonden met elkaar.

De aarde brengt de mens voort en neemt deze na de dood weer op.

En uiteindelijk blijkt uit het scheppingsverhaal dat de mens ook iets terugdoet voor de aarde door haar te bewerken.

God brengt in het scheppingsverhaal de mens naar een paradijselijke tuin om er te leven. Maar ondanks dat God alles perfect had gemaakt, "hij zag dat het goed was", bleken er toch nog dingen niet goed te zijn.

God maakte bijv. nog een extra 'boom van de kennis van goed en kwaad'.

En God zag ook dat de mens alleen was en een helper nodig had.

Geen enkel dier was geschikt voor die rol.

Het moest een gelijkwaardige helper zijn.

En zo ontstond uit de rib van de mens een andere mens.

Een isj en een isja staat er in het Hebreeuws, of zoals Luther het ooit vertaalde: een man en een manin.

Allebei mens en toch een beetje verschillend.

En zo kun je zeggen: op het moment dat de vrouw ontstond, ontstond ook de man.

Tot die tijd was er alleen *de mens*.

Nu wordt er vaak gedacht dat 'de vrouw' er de oorzaak van was dat het paradijsverhaal de mens werd verdreven uit het paradijs.

Maar je zou evengoed kunnen betogen dat deze gang van zaken vanaf het begin de bedoeling was.

Het is in het verhaal namelijk God die alle ingrediënten toevoegt die leiden tot een leven buiten het paradijs.

Hij zette bewust die boom in het midden van de tuin zodat die alle aandacht trok, God zette een doodstraf op het eten van de vruchten van die boom (terwijl dit een tuin van leven was), hij maakte de slang tot het slimste dier, hij maakte een vrouw die op zoek was naar inzicht...

Het lijkt erop dat het gewoon de bedoeling was dat de mens niet eeuwig in het paradijs zou blijven.

Onwetend, zonder verantwoordelijkheidsgevoel, zich niet bewust van alle mogelijkheden die je als mens in je hebt.

Nog niet beseffend wat de verschillen zijn tussen man en vrouw, en dus ook niet welke enorme mogelijkheden die bieden.

Want op het moment dat je met twee verschillende mensen bent en dat ook beseft, ontstaat er een heen en weer.

Wordt de ander misschien een helper, maar ook een tegenover.

Er ontstaat beweging.

Groei en ontwikkeling worden mogelijk, je kunt dingen op een andere manier leren zien.

Het is alsof in het scheppingsverhaal God de randvoorwaarden heeft gecreëerd waarmee de mens tot ontwikkeling kon komen.

Waarmee de beweging die tussen twee aparte mensen kan ontstaan, bedding kon gaan krijgen.

Het eten van de vrucht van kennis van goed en kwaad was als het ware de slinger waarmee de ontwikkeling van de mens in gang werd gezet. Met de kennis van goed en kwaad wordt in het Hebreeuws bedoeld dat je kennis en ervaring krijgt met alles wat er is tussen goed en kwaad. Met andere woorden: dat je volwassen wordt en weet wat het leven te bieden heeft. En dan beseft je dat er geen paradijs bestaat op aarde. Wat overblijft, is de verbondenheid met de aarde en met elkaar als mens. De vrouw en de man zijn beiden mens, adaam, en beiden zijn ze afhankelijk van de aarde – de adama- als voedselbron en waartoe ze uiteindelijk na hun dood weer naar zullen terugkeren. Omgekeerd is de adama afhankelijk van de mens om haar te beheren en te bewerken. De man is afhankelijk van zijn vrouw die nieuw leven voortbrengt. De vrouw is afhankelijk van haar man die de leiding neemt en voor voedsel zorgt. De schrijver van dit verhaal heeft zijn eigen tijd en cultuur als uitgangspunt. Maar ik kan me wel voorstellen dat de noodzaak van een internationale vrouwendag in de oorsprong te maken heeft met dit soort zienswijzen.

Het scheppingsverhaal gaat dus over de mens en tegelijk over diens verbondenheid met de aarde en over de verbondenheid met elkaar. In de kern is er een wederzijdse afhankelijkheid van elkaar: tussen man en vrouw, en tussen mens en aarde, tussen aarde en mens. Zo geeft dit verhaal een kader aan ons menszijn. Al zou het wel jammer zijn om hier vooral biologisch naar te kijken zoals in het verleden vaak is gedaan – in de zin dat het scheppingsverhaal laat zien dat mensen louter zijn geschapen als mannen en vrouwen. Zo is juist dit verhaal nogal eens ingezet om het huwelijk tussen man en vrouw van een stevige basis te voorzien. Terwijl er toch ook veel andere manieren zijn waarop mensen uiting geven aan hun liefde voor elkaar. En waarom zouden die niet ook door God gegeven zijn?

Het is niet meer dan logisch dat de schrijver benoemt wat het meeste voorkomt: de mens als man en vrouw samen. Maar eigenlijk staat er vooral de overweging van Godswege: het is niet goed dat de mens alleen is. Daarmee zegt de schrijver van dit verhaal: de mens is een relationeel wezen. De mens kan niet op zichzelf bestaan, is aangelegd op de ander. Dat is wat de mens tot mens maakt.

Niet voor niets roept Adam uit: eindelijk iemand die gemaakt is zoals ik, een ander die mij aankijkt, die mij vragen stelt, aan wie ik mij kan spiegelen; een ander die mij werkelijk tot mens maakt.

Liefde, verbondenheid, er voor elkaar zijn, het is de grondtoon in de bijbel.

Het kader voor ons menszijn is gelegen in de kracht van de liefde tussen mensen, en van God voor mensen.

En misschien is dat wel hetzelfde.

Het verhaal van de hele bijbel is een verhaal van goddelijke liefde voor alle mensen.

Psalm 139 verwoordt dat zo mooi: wie je ook bent als mens, los van gender, ras, culturele achtergrond of wat dan ook, je mag je gezien weten in liefde:

wonderbaarlijk is wat U gemaakt hebt.

Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel.

Toen ik in het verborgene gemaakt werd,
kunstig geweven in de schoot van de aarde,
was mijn wezen voor U geen geheim.

amen.